

VERTROUWELIJK

VEILIGHEIDSDIENST NED. ANTILLEN

MAANDOVERZICHT

No. 10 - oktober 1969

No. 18

MAANDOVERZICHT NO. 10 - OKTOBER 1969

ALGEMEEN

- De nieuwe latijns-amerikaanse politiek van de Verenigde Staten. Blz. 2

VENEZUELA

- CALDERA's pacificatie-politiek bedreigd " 5

CHILI

- De linkse presidentsgarnituur " 8

BOLIVIA

- De machtsgreep van OVANDO " 12

BRAZILIE

- De "candidaat" voor het presidentschap " 14

GUYANA

- De verslechterde verhouding tot Venezuela " 16

NEDERLANDSE ANTILLEN

- Problemen rond de kabinetsformatie " 19

ALGEMEEN

De nieuwe latijns-amerikaanse politiek van de Verenigde Staten

In het maandoverzicht van juni 1969 spraken wij de veronderstelling uit, dat president NIXON de "principia" van zijn nieuwe latijns-amerikaanse politiek nauwelijks nog vóór 1970 zou kunnen vaststellen, ook al drong de tijd. Daarbij gingen wij enerzijds uit van de gedachte dat ROCKEFELLER zeker niet voor juli een afgerond rapport zou kunnen uitbrengen over de resultaten van zijn in mei en juni gemaakte "fact-finding" trips, anderzijds van de veronderstelling dat de tijdens de CIES-meeting op Trinidad (14 juni) ingestelde commissies voor herziening van de beginselen, doeleinden en methoden van de inter-amerikaanse samenwerking waarschijnlijk niet voor het eind van het jaar met hun werk klaar zouden kunnen komen.

Enigermate verrassend was eind september dan ook de mededeling van de Amerikaanse president, dat hij al in de loop van oktober zijn beslissingen te dien aanzien - grotendeels gebaseerd op de aanbevelingen van ROCKEFELLER - bekend zou maken.

Zo men er aan kon twijfelen of hetgeen NIXON zou formuleren al voldoende afgerond zou kunnen zijn, was de voortvarendheid na de eerste periode van ongeïnteresseerdheid die de Latijns Amerikanen de administratie van de Republikeinse president hadden verweten, een duidelijk bewijs van de urgentie die thans in Washington gevoeld werd.

De Latijns Amerikaanse wensen - eerst uitgekristalliseerd in Santiago de Chile, Vina del Mar en Port of Spain en tenslotte nog eens

- 3 -

(of nog niet eens) geformuleerd in commissieverband - konden nog onmogelijk voldoende in de beslissingen van de Amerikaanse regering zijn vercalculeerd. In de rede van NIXON, die op de laatste dag van oktober werd uitgesproken, werd hiermede echter rekening gehouden.

De Amerikaanse steun zou in de toekomst voornamelijk een reactie moeten zijn op initiatieven die uit Latijns Amerika zelf naar voren komen. Een van de bezwaren die immer aan de Amerikaanse hulpverlening had gekleefd, t.w. de bestedingsbeperking tot de V.S. zelf, van terbeschikking gestelde fondsen, zou vanaf 1 november komen te vervallen. Vanaf die datum zouden de "steun-dollars" ook in de Latijns Amerikaanse landen kunnen worden uitgegeven. Onder anderen Carlos LLERAS RESTREPO, de Colombiaanse president, heeft in het verleden herhaaldelijk gewezen op het belang van de grotere roulatiekansen die hierdoor worden geschapen.

Van belang in NIXON's rede was ook de nadruk die werd gelegd op maatregelen tot vermindering van de handelsbeperkingen in de industrielanden, die moeilijk toegankelijk zijn voor de Latijns Amerikaanse export. Aangenomen mocht worden dat onder deze die der Verenigde Staten zelf mochten worden gerekend. In hoeverre congres en senaat de door de president aangegeven weg zullen willen inslaan, valt uiteraard nog te bezien.

Wat dit betreft liet minister van buitenlandse zaken ROGERS medio juli aan het adres van de commissie voor buitenlandse betrekkingen van het congres reeds ernstige waarschuwingen horen, toen hij de begroting voor steun aan het buitenland - ter grootte van 2,6 miljard

dollar - verdedigde. Hij wees in het bijzonder op de explosiviteit die het gevolg zou kunnen zijn van verdere stagnatie in de sociale en economische vooruitgang van Latijns Amerika.

Reacties van Latijns Amerikaanse zijde op de rede van de Amerikaanse president waren bij het "ter perse" gaan van dit maandoverzicht uiteraard nog niet binnen. Evenmin was bekend of de Amerikaanse Cuba-politiek (belangrijk onderdeel van de totale Latijns-Amerikaanse politiek van de V.S.) aan enige verandering onderhevig zou zijn. De algemene verwachting was, dat de regering-NIXON haar isolationistische politiek ten opzichte van Havanna nagenoeg onveranderd zou voortzetten, afgezien dan van haar door welbegrepen eigenbelang ingegeven interesse voor een eventuele regeling met het CASTRO-bewind inzake "hijacking". Waarschijnlijk wil Washington in het algemeen echter haar "houdgreep" op Cuba handhaven, vooral ook om een dam op te werpen tegen het bij sommige OAS-staten levende verlangen een wat gematigder houding tegenover de Cubaanse regering in te nemen, mogelijk zelfs uitmondend in diplomatieke erkenning en toelating tot de OAS. De "softliners" gaan daarbij uit van de gedachte, dat CASTRO - hetzij door tegenslagen gedwongen, hetzij onder druk van Moskou, hetzij uit tactische overwegingen - sedert enige tijd een minder enthousiast revolutie-exporteur is geworden.

Washington stelt daar echter tegenover, dat CASTRO c.s. de guerrilla misschien niet meer als de enige weg voor Latijns Amerika naar maatschappelijke omwenteling ziet, maar wel nog steeds als de belangrijkste; en voorts, dat Cuba nog immer kader voor de latijns-amerikaanse guerrillastrijd traint, wellicht met goedvinden of zelfs

- 5 -

hulp van de Russen, die naar schatting tussen de 1000 en 2000 militaire "adviseurs" op Cuba zouden hebben gedetacheerd. CASTRO zelf heeft overigens nooit op de knieën gelegen om zich door Latijns Amerika te laten "revalueren", al ziet hij de dreigende tweespalt hierover in het OAS-kamp uiteraard met een pervers welgevallen aan. Opheffing van de boycot zou z.i. niet eens genoegzaam zijn om Cuba tot de OAS te kunnen doen toetreden. De Cubaanse ambassadeur bij de Verenigde Naties - Ricardo ALARCON QUESADA - verklaarde op 9 oktober tenminste in de Algemene Vergadering, dat de OAS pas acceptabel voor Cuba zou zijn, als de organisatie zich zou transformeren tot "Organización de los Estados Revolucionarios de America Latina", een organisatie van revolutionaire Latijns-Amerikaanse staten dus!

Een uitspraak ergo - en dat is de voor de USA gunstige keerzijde van de medaille harer Cuba politiek - die er niet bepaald toe zal bijdragen, dat nog meer OAS-partners voor Havanna in de bres zullen springen!

VENEZUELA

Caldera's pacificatie-politiek bedreigd.

De pacificatie-politiek, die tot nu toe door president CALDERA met enige mate van succes gevoerd werd (M.O. augustus 1969), dreigt in ernstige mate verstoord te worden, en door de spanning die er in de boezem van het vredescomité heerst tussen CALDERA en aartsbisschop QUINTERO (voorzitter van de pacificatie-commissie), en door de op grote schaal voorkomende subversieve activiteiten van de guerrillastrijders.

- 6 -

Een van de meest duidelijke indicaties dat er sprake is van radicalisering in de gelederen van de F.A.L.N., is de vervanging (met medeweten of op instigatie van CASTRO) van de in de ogen van de FALN-strijders "gematigde" DOUGLAS BRAVO, die de laatste tijd bereid was met vredesapostel QUINTERO te onderhandelen. Volgens Dr. GABRIEL LUGO LUGO, hoofd van de DISIP (de civiele inlichtingendienst), bevindt de afgezette BRAVO zich in Cuba. Men mag veronderstellen dat hij zich hier moet verantwoorden voor zijn doen en laten. De plaats van deze recalcitrante ex-F.A.L.N.-leider, die zich niet wilde schikken naar de discipline binnen deze revolutionaire beweging, zou volgens een woordvoerder van de S.I.F.A. (de militaire inlichtingendienst), ingenomen zijn door LUBEN PETKOFF, de sinds enige jaren onvermurwbare prediker van gewelddadige revolutie.

Zich aanpassend aan de gewijzigde guerrilla-tactiek, liet de minister van Defensie Generaal MARTIN GARCIA VILLASMIL - de militaire dwarskijs van Caldera's pacificatie-politiek - doorschemeren dat de regering (en dat is hij !) haar houding t.o.v. de guerrilleros wel eens zou kunnen veranderen bij verslechtering van de binnenlandse situatie.

Intussen had deze militair, die zich om zijn hardheid reeds de bijnaam "Pentagonist" verwierf, reeds de daad bij het woord gevoegd en de luchtmacht opdracht gegeven bombardementen uit te voeren op de guerrilla-haarden in de zogenaamde "Groene Driehoek", gelegen in het oosten des lands tussen de staten ANZOATEGUI, SUCRE en MONAGAS. Het zij de generaal toegegeven dat extremisten als FRANCISCO PRADA en "COMANDANTE MAGOYA" geen katjes zijn om met zachte handschoenen

aan te pakken. Men mag evenwel aannemen dat hij zich er rekenschap van geeft dat het terugvallen in een zuiver militaire oplossing van het guerrilla-probleem het einde zou kunnen betekenen van de welwillendheid van de CPV t.o.v. de pacificatie-politiek. Dit laatste zou dan weer kunnen leiden tot een ongewenste versteviging van de banden tussen de Moskou- en de Castro-gezinde links-extremisten.

Het zal president CALDERA, die op 25 september j.l. nog uitdrukkelijk verklaard heeft dat het geenszins in zijn bedoeling ligt de pacificatie-politiek te wijzigen, intussen wel duidelijk geworden zijn (o.a. door het in brand steken van de installaties van de Orocuál Petroleummaatschappij en van Amerikaanse zaken) dat "pursang" guerrillastrijders van het kaliber PETKOFF met charitatieve aanbiedingen niet altijd teruggebracht kunnen worden in het democratisch gareel.

Zowel president CALDERA als zijn minister van Defensie zullen zich wel realiseren welke risico's verbonden zijn aan een openlijke breuk, hetzij binnen het militair apparaat tussen VILLASMIL en zijn rivaal FLORES (deze zou inmiddels door het hoofd van de militaire inlichtingendienst gearresteerd zijn), dan wel tussen Caldera's "vreedzame" democraten en de militairen. Voor de communisten zou dit in elk geval een duidelijk bewijs kunnen zijn van het falen van een van de schaarse voorbeelden van parlementaire, sociaal progressieve democratie in Latijns Amerika.

CHILI

de linkse presidentsgarnituur

Hoewel de Chileense presidentsverkiezingen nog bijna een jaar in het verschiet liggen (op 4 september 1970 vinden ze plaats), kan men gevoelig stellen, dat ze reeds met de aanwijzing van de kandidaten - de communistische partij wachtte er het langst mee - een beslissend stadium zijn ingegaan.

Dat betekent allereerst: een goede kans voor de bejaarde kandidaat van de conservatieve Nationale Partij, ex-president ALESSANDRI, de enige representant van de rechter helft van het Chileense electoraat. Deze vrij populaire Chileen zal - de behoefte aan openbare orde en rust en het gevoel van nationaal zelfrespect van zijn landgenoten kennend - zijn kansen zeker zo goed mogelijk trachten te benutten. Op het Chileense politieke front links van het midden (de middellijn snijdt de PDC in tweeën) betwisten daarentegen liefst vijf kandidaten elkaar de eer.

Om te beginnen is dat de waarschijnlijk voornaamste concurrent van ALESSANDRI, de 55-jarige Radomiro TOMIC - voormalig ambassadeur in de Verenigde Staten en representant van de linker vleugel en een groot deel van de middenmoot van FREI's PDC - die na veel vijven en zessen medio augustus toch het vertrouwen van het nationaal comité van zijn partij wist te winnen. Vóór- en tegenstanders van zijn candidatuur (de laatsten vooral beducht voor zijn hang naar een "apertura a la sinistra" (zie M.O. no. 6 - juni 1969) vonden elkaar in een aantal compromissen. Zo werd een TOMIC-aanhanger president van de PDC, ter-

- 9 -

wijl een FREI-supporter tot vice-voorzitter van de partij werd verkozen. Verder schijnt TOMIC zich bereid te hebben verklaard met de nationalisatie van de koperindustrie minder spoed te betrachten dan hij zich aanvankelijk had voorgenomen. TOMIC's sympathieën voor electorale samenwerking binnen het raam van een links verkiezingsfront, samen met de communisten, de links-socialisten, de radicalen en de linkse onafhankelijken en eventueel uitkristalliserend in de aanwijzing van een eenheidscandidaat, kunnen geen probleem voor zijn opponenten binnen de PDC meer zijn, nu die andere partijen zelf niet meer met de PDC in zee willen gaan. Daarmee lijkt dan tevens het risico, dat TOMIC als gemeenschappelijke kandidaat van zo'n linkse blok voor ALESSANDRI zou hebben opgeleverd, aanmerkelijk te zijn gereduceerd.

De belangrijkste kandidaat uit dit linkse blok is wel de links-socialistische senator ALLENDE, wiens candidatuur mag worden gezien als een overwinning van de gematigden in zijn partij op de extremisten, die - ter realisering van een (marxistisch) socialistische maatschappij - niet de parlementaire weg, maar die van de guerrillastrijd willen bewandelen.

In zijn medio september ter gelegenheid van een HO CHI MINH-herdenking gehouden redevoering gaf ALLENDE weliswaar hoog op van de "eenheid" in zijn partij, in feite was dit echter een rookgordijn, waarachter de interne partijstrijd althans toen nog in alle hevigheid woedde.

Dat ook hij beducht is voor de candidatuur van ALESSANDRI bleek o.m. hieruit, dat hij voor de economische zorgen van het land niet

- 10 -

alleen de regering FREI, maar ook het daaraan voorafgaande ALESSANDRI-bewind verantwoordelijk stelde.

In zijn speech bepleitte hij verder de vorming van een eenheidsfront van alle partijen (ook de niet marxistische), die een socialistisch regiem wensen. Afgezien van de communistische partij, zal ALLENDE hier het oog hebben gehad op de door links-dissidente PDC-leden na mei van dit jaar gelanceerde "Movimiento de Acción Popular" (MAPU), op de links-burgerlijke Radicale Partij (candidaat Alberto BALTRA) en op de links-onafhankelijke "Partido de Acción Popular" (PAP; kandidaat Rafael TARUD).

Komt de PDC volgens de socialisten van ALLENDE niet meer als gegadigde voor dit front in aanmerking, ook de Radicale Partij vindt de meerderheid van zijn partij hiertoe nog steeds niet acceptabel genoeg; vooral de linkse S.P.'ers zien haar bourgeois-karakter als een onoverkomenlijk obstakel.

MAPU-secretaris generaal Jacques CHONCHOL werd eerst op 29 september jl. door zijn groep als kandidaat voor het presidentschap aangewezen. Hij had gedurende 5 jaar de leiding van het "Instituto de Desarrollo Agropecuario", het uitvoerend orgaan van FREI's program voor agrarische hervorming. In die periode nam hij al bij herhaling posities in, die hem in conflict met de regering brachten.

Als het er om gaat één kandidaat voor het gehele linkse blok te kiezen, zal vooral tussen CHONCHOL en ALLENDE een felle concurrentiestrijd kunnen worden verwacht.

Beducht als zij is voor PDC-candidaat TOMIC, deelt de MAPU de afkeer

- 11 -

van de linkse socialisten van een eventuele claim van TOMIC op de linkse eenheids кандидatuur.

De "buitensluiting" van de PDC door de MAPU volgt logischerwijze ook uit haar verkiezingsprogram, dat als meest kenmerkende punten heeft: de vorming van een arbeidersstaat en een socialistische economie en verwezenlijking daarvan via een "revolutionair pact" met andere linkse partijen.

Het is niet uitgesloten, dat de communisten - onder invloed misschien ook van TOMIC's recente reis door Oost-Europa - nog altijd bereid zijn TOMIC, de meest serieuze tegenstander van ALESSANDRI, te aanvaarden als kandidaat van het linkse blok, ook al koos de PCCh op 30 september de 65-jarige dichter Pablo NERUDA als eigen kandidaat. Dat was overigens voor het eerst sedert 1931, toen de communist Elias LAFFERTE als zodanig voor het voetlicht trad.

Secretaris-Generaal Luis CORVALAN merkte tijdens een op 1 oktober gehouden persconferentie, waar hij NERUDA introduceerde, op, dat de PCCh nog steeds rekening hield met de mogelijkheid van een uiteindelijke tweekamp om het presidentschap. Hij voegde hieraan toe - misschien niet ten onrechte - dat TOMIC zonder verdere linkse steun weinig kans maakte; anderzijds onderstreepte hij de noodzaak van linkse eenheid tegenover ALESSANDRI, die ook naar zijn mening "het gevaarlijkst" was.

Resumerende zou men het volgende kunnen stellen: als het linkse blok er niet in slaagt uit het viertal NERUDA, ALLENDE, CHONCHOL en TARUD (BALTRA laten we nu maar buiten beschouwing) een keus te

- 12 -

maken en bovendien volhardt in de afwijzing van TOMIC als "troonpretendent", dan lijkt de strijd uiteindelijk tussen deze laatste en ALESSANDRI te zullen gaan, waarbij de laatste (als zich tussen hem en TOMIC tenminste geen nieuwe adspiranten zullen voegen) voorshands de beste kaarten heeft.

BOLIVIA

De machtsgreep van OVANDO

Generaal Alfredo OVANDO CANDIA, die in november 1964 de leider was van de staatsgreep tegen PAZ ESTENSSORRO, besloot op 26 september j.l. de regering van Luis Adolfo SILES SALINAS, de opvolger van de verongelukte BARRIENTOS, omver te werpen. Deze val kwam beslist niet als een donderslag bij heldere hemel, omdat SILES vanaf zijn eerste optreden alleen maar regeerde bij de gratie van de generaal.

Met PERU voor ogen, een precedent waarmee hij zijn voordeel kan doen, toonde OVANDO zich een meester in het bespelen van de nationalistische gevoelens van de Boliviaanse stedeling, met de kennelijke bedoeling zijn coup (de president zelf spreekt van revolutie) te rechtvaardigen.

Terwijl hij probeerde het mes van zijn regime aan twee kanten te laten snijden, verzocht hij behalve de Bolivianen ook de Amerikanen om begrip voor de situatie. Het Amerikaanse antwoord hierop, in de vorm van een in het vooruitzichtgestelde erkenning van het Boliviaanse bewind, was nog niet binnen, toen het zwaard van Damocles

- 13 -

viel op het Yankee-hoofd. Op de annulering van de "koloniale" olie-wet, waaronder de Gulf Oil Company werkte, volgde nationalisatie van het bedrijf.

De vastberadenheid van de regering in La Paz spreekt wel heel duidelijk uit de woorden van o.a. de Minister van Mijnbouw - Marcelo QUIROGA SANTA CRUZ -, die verklaarde dat zelfs bij een eventuele toepassing van het "HICKENLOOPER-AMENDEMENT" (opzegging van financiële hulp bij het achterwege blijven van schadevergoeding na nationalisatie) de regering niet van plan is ook maar een duimbreed te wijken. De belofte dat er t.z.t. enige financiële compensatie zou kunnen plaatsvinden moet, mede gezien in het licht van de verwickelingen rond de I.P.C. in Peru, voor de Amerikanen dan ook een zeer schrale troost zijn. Zelfs indien wat de Bolivianen redelijk achten wat dichter bij het Amerikaanse concept van voldoening zou liggen dan zulks in Peru het geval was, dan nog zal er waarschijnlijk slechts sprake zijn van het afstaan van veren door de spreekwoordelijke kikker. De zwijgende tot nu toe is Fidel CASTRO. Ondanks het geflirt van het regime in Bolivia, dat bij monde van de Minister van Buitenlandse Zaken - Generaal RUIZ VELARDE - liet verklaren dat "de mogelijkheid van hervatting van diplomatieke betrekkingen met Havanna zorgvuldig bekeken zou worden", neemt de Cubaanse leider een afwachtende houding aan. Hoewel CASTRO het nodige leedvermaak zal hebben over de steeds verder aan erosie onderhevige Amerikaanse invloed in PERU en BOLIVIA, mag men wel aannemen dat hij zich ervan bewust is dat achter dit soort zogenaamde "revolutionaire" junta's gemakkelijk een "burgerlijke", anti-socialistische houding schuil kan gaan.

- 14 -

Een eerste aanwijzing in die richting is de deportatie van de ex-vice-president en leider van de Trotskistische P.R.I.N., Juan LECHIN OGUENDO, die verklaard zou hebben dat contra-revolutionairen nooit bekeerd kunnen worden tot overtuigde revolutionairen. Onder strenge bewaking werd hij naar Chili vervoerd, alwaar hij om politiek asiel vroeg.

BRAZILIE

De "candidaat" voor het presidentschap

Het decreet van het sedert 31 augustus namens president Arthur da COSTA e SILVA optredende militaire driemanschap, inhoudende, dat alle regerings-functionarissen moesten aanblijven tot zijn wederkomst, moge dan een ogenblik zijn nut hebben gehad om de continuïteit van het gezag te helpen waarborgen, het kwam weldra op losse schroeven te staan, toen duidelijk werd, dat de al niet meer zo jonge da COSTA (3 oktober werd hij 67 jaar) nooit meer geheel "de oude" zou worden. Zulks, niettegenstaande het feit, dat de medici tevreden blijven over het verloop van zijn herstel.

Zoals verwacht mocht worden, hebben de opperofficieren van de drie krijgsmachtonderdelen - overtuigd van de volstrekteheid van da COSTA's aftreden - inmiddels de verdere dienst al uitgemaakt: uit hun voordracht van drie kandidaten koos het opperbevel op 7 oktober in Rio unaniem de overigens ook al 63 jarige generaal Emilio GERRASTAZU MEDICI - commandant van het derde leger in Zuid-Brazilië - als kandidaat voor 's lands hoogste functie. Hij was trouwens eind

- 15 -

september al door verschillende waarnemers als de beste kanshebber afgeschilderd. Zijn voornaamste concurrent zou generaal Alfonso de ALBUQUERQUE LIMA - een vroegere minister van binnenlandse zaken - zijn geweest.

In elk geval werd òn het presidentschap òn het vicepresidentschap medio oktober door het zittende trio bij decreet vacant verklaard, overigens met instemming - zei men - van da COSTA e SILVA. Tegen het eind van de maand zou het Congres, dat met zijn vlag deze ondemocratische lading moet dekken, de gelegenheid krijgen de "voorgestelde" kandidaten te benoemen. Vice-president wordt n.a.w. "hardliner" Admiraal Augusto RADEMAKER, thans lid van het regerende triumviraat.

Tc: 30 oktober, de datum waarop de nieuwelingen in functie zullen treden, zal de junta bij decreet blijven regeren. Daarmee zal dan tevens stilzwijgend zijn afgerekend met de huidige, vergeefs tegenstribbelende vice-president Pedro ALEIXO, die zo zijn droom van democratisch herstel zag vervliegen. De enige strohalm, waar hij en alle Braziliaanse democraten zich nog aan kunnen vastklampen, is de belofte van GERRASTAZU - op 7 oktober voor radio en t.v. gedaan - dat hij Brazilië naar een democratisch bestel zou terugvoeren. Aan het eind van zijn bewind - maar wanneer is dat? - hoopte hij de democratie in definitieve vorm te kunnen achterlaten. Hij knoopte hier aan evenwel de waarschuwing vast (tevens de conditie aangevend voor de inlossing van die belofte?) dat terreur, gezagsondermijning en corruptie door hem niet zouden worden geduld. Daaraan twijfelen we dan ook minder!

- 16 -

De vraag is nu vooral, of Kerk, politieke partijen, vakbonden en studentenorganisaties zich opnieuw met het kluitje van de gezagshandhaving in het riet van de sociaal-economische werkelijkheid zullen laten sturen.

In dit verband is misschien vermeldenswaard, dat Mgr. Helder CAMARA op 12 oktober - met steun van de 4 hulpbisschoppen van Rio - onvervaard zijn beweging voor een geweldloze "revolutie" lanceerde, die als methode de uitoefening van "morele" druk op de bezittende klasse koos, onder het motief, dat deze maatschappelijke categorie uit zichzelf onvoldoende geneigd is tot het nastreven van sociale rechtvaardigheid.

GUYANA

De verslechterde verhouding tot Venezuela

Verscheidene latijns-amerikaanse politici beginnen zich ongerust te maken over de verslechtering in de verhouding tussen Venezuela en Guyana; dit temeer, waar de Britse invloed in februari 1970 - als Guyana een zelfstandige republiek binnen de Commonwealth zal zijn geworden - tot een minimum wordt gereduceerd.

Van Venezolaanse zijde werd weliswaar steeds beklemtoond, dat het "geheime" overleg binnen de gemengde grenscommissie voortgang boekte en dat het nieuwe diepgang kreeg door CALDERA's voorstellen inzake gemeenschappelijke ontwikkeling van het omstreden gebied met Amerikaanse participatie, de facto waren deze verklaringen steeds in strijd met de waarneembare politieke ontwikkeling. Zo zette

- 17 -

BURNHAM een domper op de optimistische Venezolaanse uitleg van het geheime overleg in Santo Domingo (zie M.O.-juli) door ter zelfder tijd Venezuela van avonturistische militaire intenties ten aanzien van het omstreden gebied te beschuldigen. Evenzo werd de hoopvolle verklaring van de Venezolaanse onderhandelaar GARCIA BUSTILLOS bij de aanvang van de eind september gehouden 14e commissievergadering in Port of Spain (Trinidad) ondermijnd door nieuwe beschuldigingen van Guyanese zijde - ditmaal bij monde van de minister van buitenlandse zaken RAMPHAL - in de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties, inhoudende, dat Venezuela agressieve aanspraken op Guyanees gebied maakt en dat de regering in Caracas bij voortduur morele en materiële steun verleent aan de rebellen in de Zuidwest-hoek van Guyana.

Men krijgt - hoe dan ook - de indruk, dat er vooral Venezuela veel aan gelegen is nog vóór februari 1970 - als de overeengekomen onderhandelingstermijn afloopt en internationale lichamen als de V.N. en de O.A.S. zich met de zaak kunnen gaan bemoeien - tot een bilaterale oplossing te komen. De reden hiervan is mogelijk, dat Venezuela zich juridisch - d.w.z. uitgaande van het geldende volkenrecht - niet zo sterk voelt. Een aanwijzing hiervoor vormt ook de recente aanval van de Venezolaanse ambassadeur bij de Verenigde Naties Andres AGUILAR op de z.i. onder Amerikaans-Brits-Russische druk in de vorige eeuw tot stand gekomen regeling, waarbij het nu door Venezuela opgeëiste gebied aan Guyana werd toegewezen.

- 18 -

Illustratief voor de Venezolaanse tactiek was de verklaring van GARCIA BUSTILLOS, dat hij erop rekende, dat men in Port of Spain "snel tot een definitief accoord" zou weten te komen. Eveneens maatgevend was de "hardnekkige" terughoudendheid, waarmee de Venezolaanse woordvoerders in de Verenigde Naties - beducht voor een discussie over hun claim voor het forum van de wereld - reageerden op de Guyanese insinuaties. Ook hun volharding in het accentueren van de noodzaak ener vredelievende bilaterale oplossing spreekt wat dit betreft boekdelen.

Zo verzekerde CALVANI in reactie op RAMPHAL's nogal scherpe verklaring honingzoet, dat hij desondanks trouw zou blijven aan de door de regering-CALDERA uitgestippelde politiek van goede betrekkingen met Guyana en van een voortgaande dialoog. Venezuela dácht er dan ook eenvoudigweg niet over het grensgeschil tussen beide landen in de Verenigde Naties ter sprake te brengen.

De scherpste elementen in AGUILAR's betoog waren die, welke RAMPHAL's beschuldigingen aanmerkten als pogingen om de aandacht af te leiden van binnenlandse moeilijkheden en die, waarin een waarschuwing was vervat aan het adres van eventuele investeerders in het omstreden gebied: als dat ooit aan Venezuela zou toevallen, zou Caracas de door Georgetown aan "settlers" gegunde privileges niet respecteren.

Men moge dan geneigd zijn Guyana een juridisch wat sterkere positie in het geschil toe te kennen, daar staat tegenover, dat Venezuela - gebruik makend ook van haar grotere diplomatieke ervaring - het

- 19 -

politieke spel subtieler speelt dan Guyana. De woordvoerders van de regering in Georgetown dreigen door hun wijze van optreden op het ogenblik tenminste ook potentiële medestanders - zeker onder de spaanstalige latino's - van zich te vervreemden.

Dit geldt "mutatis mutandis" eigenlijk ook voor Guyana's onbeheerste gedrag tegenover oosterbuur Suriname (door Venezuela wat opdringerig als een natuurlijke bondgenoot "ad hoc" aangemerkt), laatstelijk tot uitdrukking komend in de bezetting van het Defpol-kamp Spari. Het excuus, dat het hier een niet door de regering in Georgetown gedekt, ondoordacht initiatief van een plaatselijke commandant betrof, is alleen aanvaardbaar, als de Guyanese regering zich officieel voor het gebeurde verontschuldigt en deze bezetting (als ook die van Tigri) ongedaan maakt.

NEDERLANDSE ANTILLEN

Problemen rond de kabinetsformatie

Het politieke schaakspel dat ontstaan is tengevolge van de verkiezingsuitslag van 5 september j.l. blijkt wel bijzonder ingewikkeld te zijn.

Het optimisme waarvan de informateur - oud-Minister E.O.PETRONA - onlangs blijk heeft gegeven schijnt inmiddels veranderd te zijn in gematigd pessimisme.

Dat het vormen van een kabinet op brede basis, dat op tenminste een tweederde meerderheid van de Staten moet kunnen rekenen, geen sinecure zou zijn, bleek direct al bij de eerste Statenvergadering

- 20 -

van 29-9-69. Schijnbaar geruggesteund door de Statenleden van de FRENTE, diende de N.V.P.-fractieleider J. EVERTSZ een motie in, waarin de regering verzocht werd "de nodige stappen te ondernemen om het Statenlid GODETT in afwachting van zijn berechting onmiddellijk op vrije voeten te doen stellen". Dit verzoek, waarbij aan de regering gesuggereerd wordt druk uit te oefenen op de rechterlijke macht, was een kwalijke aantasting van de leer van de TRIAS POLITICA. Voordat het D.P.-blok deze motie kon bestuderen, verlieten de FRENTE-statenleden (zij hadden reeds eerder nadrukkelijk verklaard dat serieus overleg alleen mogelijk is als GODETT vrij is) ostentatief de zaal, op de voet gevolgd door de Bonairiaanse P.P.B.U./P.O.B.-vertegenwoordiger JANGA, het N.V.P.-trio en de rest van de voormalige oppositie.

Dit eerste hete hangijzer, dat de vorming van een coalitie-regering à priori zou doen mislukken, is inmiddels voorlopig afgekoeld. Op 16 oktober j.l. gelastte de rechter de invrijheidstelling van GODETT, die beschuldigd wordt van opruiing. Op erewoord moest hij beloven dat hij, hangende het onderzoek naar eventuele meened van de kant van een drietal getuigen, het eilandgebied Curacao niet zou verlaten.

Dat de bereidheid van FRENTE om deel te nemen aan een coalitie-regering op brede basis, na de inwilliging van hun eerste wens, genomen zou zijn, valt te betwijfelen, ondanks de weinig conventionele oproep die deze partij richtte aan de besturen van alle politieke partijen op de Antillen om een vergadering te beleggen, ten einde de problemen rond de kabinetsformatie te bespreken. De weinig

constructieve houding van FRENTE tijdens deze mislukte reunie, die op 25 oktober j.l. op Aruba gehouden werd, laat overduidelijk zien dat dit ongebruikelijke verzoek beschouwd moet worden als een tactische zet om FRENTE naar buiten toe toch de image te geven van een partij die, in 's lands belang, bereid is zelfs met haar aartsvijand de D.P. samen te werken.

Hoewel de in dezen het meest op de voorgrond tredende woordvoerder van FRENTE - Amador NITA - het zelf niet gemunt heeft op de staatsrechtelijke structuur van de Nederlandse Antillen, mag men gevoeglijk aannemen dat er binnen de FRENTE (vooral in de buurt van BROWN) een kern is die zich niet alleen sterk verzet tegen het deelnemen van deze partij aan welke regering dan ook, maar tegen het toekennen van enige betekenis aan de kabinetsformatie als zodanig. Het opnemen en inkapselen van en zelfs het tegemoet komen aan deze "losse groep" zonder partijorganisatie en zonder program wordt door hen beschouwd als een vorm van repressieve tolerantie. Zij wijzen alles dan ook categorisch af en zien met welgevallen het falen van PETRONA's formatie-pogingen en de eventueel daarop volgende nieuwe verkiezingen tegemoet.

Men kan verder moeilijk aan de indruk ontkomen dat de overbrugging van de door de jaren gegroeide tegenstellingen tussen verschillende leidende figuren in de Antilliaanse partijen de formateur zodanige moeilijkheden in de weg legt, dat het accent bij de tot nu toe gevoerde besprekingen minder is gelegd op eventueel overeen te komen programmapunten van sociaal-economische en staatkundige aard, dan wel op meer limitatieve belangenconflicten van personen en partijen.

Hoezeer dit thans, als in het verleden, zich ook leent voor plausible verklaringen, dwingt de ernst van de omstandigheden, waarin de Nederlandse Antillen zich - zeker gezien in het licht van de veelzijdige erfenis van 30 mei - bevinden, elke geïnteresseerde waarnemer tot een gevoel van aanzienlijke onrust. Het is immers in grote mate het afwijzen van wat denigrerend, al dan niet terecht, door hen als opportunistische dorpspolitiek wordt onderkend, dat een groot aantal geëngageerde jonge Antillianen tot nu toe ervan weerhouden heeft in het politieke leven van het land een constructieve rol te spelen. Terwijl hen vaak gebrek aan realiteitszin mag worden verweten, is het toch wel zo, dat welk oordeel men dan ook zal mogen vellen over de juistheid van de beide alternatieve wegen, die zoveel politiek geïnteresseerde Antillianen tot nu toe hebben menen te moeten bewandelen, t.w. negatieve passiviteit dan wel extreem verzet, het zonder meer duidelijk zal zijn dat slechts een spontaan en onverwijd begraven van politieke strijdbijltjes de toenemende vervreemding van degenen die onvermijdelijk vroeg of laat het besturen van het schip van Staat zullen moeten overnemen, zou kunnen stuiten. Dat deze tendens de groei van het politiek extremisme in de Nederlandse Antillen in de hand werkt, behoeft geen betoog. Bij het afsluiten van dit M.O. was er nog steeds geen kabinet.